

İlk Hakkından Mahrum Kalan Yeni Nesil Üzerine: Zehirlenen Çocukluk

HİLAL KAZICI*

“İnsanın ilk hakkı çocuk olma hakkıdır.”

Mustafa Ruhi Şirin

“Dünya yangını ancak çocukla söndürülebilir.

Ama önce çocuğu kurtarmak lâzım!”

Kemal Ural

Giriş

Çocukluğun büyüü bozuluyor. Masumiyeti, umudu, neşeyi çağrıştıran çocukluk asıl anlamından uzaklaş(tırıl)ıyor. Çocukluk; istediği her şeye kolayca sahip olmayı, ekran karşısında vakit öldürmeyi, saygılı davranışlarla alay etmeyi, tembellik yapmayı veya yapmacık terbiye kurallarına uymayı, rekabet için çalışmayı çağrıştıırır hâle geldi. Bu tür soruların *modern dünyanın çocuklar üzerindeki zararlı etkileri* sonucunda ortaya çıktığını vurgulayan Sue Palmer’ in *Zehirlenen Çocukluk* isimli kitabını dikkatlice okumak gerekir.

Özge Çağlar Aksoy tarafından Türkçeye çevrilen *Zehirlenen Çocukluk*’ un ilk baskısı 2010 yılında, beşinci baskısı 2015 yılında İletişim Yayınları’ndan çıktı. Kitap; çocuklardaki gelişim ve davranış bozukluğunun nedenlerini anlamayı amaçlayan, on bölümlük, önemli bir araştırmadan oluşmaktadır. Otuz yıl boyunca öğretmenlik ve eğitim danışmanlığı yapmış, bunun son üç

yılına da bu konu hakkında araştırma yaparak geçirmiş olan Palmer -annelik tecrübesini de işin içine katarak- çarpıcı tespitlerde bulunmuştur. Bu tespitlerini psikoloji, sosyoloji, nörobilimi, ekonomi gibi farklı disiplinlerden derlediği kanıtlara dayandırmıştır. Her bölümün sonunda tespit ettiği sorunların nasıl çözüleceğine dair ipuçları vermiştir. Ayrıca, çocuklardaki gelişim ve davranış bozukluklarının altında tek bir sebebin değil, birbiriyle ilişkisi olan ve içi içe geçmiş birçok nedenin yattığını fark etmiştir. Bu yüzden meseleye bütüncül bir perspektiften bakmayı tercih ettiğini belirtmiştir. Palmer'ın meseleye bütüncül perspektiften bakması *Zehirlenen Çocukluk*' u türünden farklı bir yere taşımıştır.

Zehirlen Çocukluk ebeveynlere, eğitimcilere, sosyal bilimcilere, pazarlamacılara, politikacılara vb. hitap eden önemli bir kaynaktır; çocukluğu kurtarmak adına bir şeyler yapmak isteyen herkesin okuyabileceği niteliktedir.

Analiz ve Değerlendirme

Zehirlenen Çocukluk'ta ilk olarak Palmer'e ait *toksik çocukluk* (Palmer, 2015, s. 22) kavramı dikkat çekmektedir. Palmer *toksik çocukluk* kavramını huysuz, memnuniyetsiz, davranış sorunları olan çocukların durumunu anla(t)mak için kullanmış ve *toksik çocukluk*'un bir sendrom olduğunu vurgulamıştır. *Toksik çocukluk sendromunun* üç önemli belirtisi: dikkat dağınıklığı, dürtüsellik ve benlik takıntısıdır (Palmer, 2015, s.274). Bu sendrom, modern dünyanın insan biyolojisinden daha hızlı işlemesinden kaynaklanmaktadır (Palmer, 2015, s. 9). Palmer, *toksik çocukluk sendromunun* belirtilerini açıklamakla yetinmemiş ve *toksik çocukluk sendromunu* tetikleyen unsurları da incelemiştir (Palmer, 2015, s. 23).

Kitabın ilk dört bölümünü bir arada değerlendirebiliriz. Bu bölümlerde -beslenme, uyku, oyun, iletişim gibi- beden ve zihin sağlığını etkileyen unsurlar üzerinde durulmuştur. Palmer; çocukların abur cubur bağımlısı olması, uyku düzensizliği yaşaması, sanal oyunların esiri olması, yüz yüze iletişime önem vermeyen varlıklara dönüşmesi gibi birtakım sorunların nedenlerini anla(t)maya çalışmıştır. İlk dört bölümün açık mesajını şu şekilde ifade etmiştir : “sağlıklı bir beden ve zihin gelişimi için çocukların sevgi, istikrar, ilgi... ve zamana ihtiyaçları olduğudur.” (Palmer, 2015, s. 153) Ebeveynlerin -modern dünyanın zararlı etkileri yüzünden- çocuklarının bu ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çektiklerini ve bu sorunların tek sorumlusunun ebeveynler olmadığını vurgulamayı da ihmal etmemiştir (Palmer, 2015, s. 19).

Beşinci bölümde aile yapılarındaki değişim üzerinde durulmuştur. Palmer aile yapılarındaki değişimin çocuk yetiştirme şekilleri üzerinde etkili

olduğunu belirterek aile yapılarındaki değişimin kökenlerine inmiştir. Bu bağlamda kadının statüsünde yaşanan devrimden bahsetmiştir (Palmer, 2015, s. 154-155). Palmer, kadının iş hayatına atılmasının anne-baba rollerinin belirsizleşmesine neden olduğuna dikkat çekmiştir. Kadın hem besleme-bakma hem koruma-geçim sağlama görevlerini üstlenmiştir. Bu durum kadını şefkatli annelikten otorite sahibi anne olmaya yöneltmiştir. Erkek ise koruma-geçim sağlama rolünün elinden alınmasıyla birlikte aile içinde saygınlığını kaybetmeye başlamıştır. Bu durum erkeği disiplin sağlayan babalıktan “arkadaş gibi baba” olmaya yöneltmiştir (Palmer, 2015, s. 161). Büyük işletmeler, medyayı olumsuz yönde kullanarak, anne-baba rollerinin birbirine karıştırılmasına yol açmışlardır (Palmer, 2015, s. 155 ve 163). Palmer, bu bölümde, “kültürümüzün bir geleceği olması için ekonomi dostu aileler değil, aile dostu ekonomiler yaratmaya ihtiyacımız vardır” (Palmer, 2015, s. 174) diyerek aile bağlarının şirket kültüründen daha önemli olduğunu vurgulamıştır.

Altıncı bölümde çocuğun bakımının yapılacağı ortam üzerinde durulmuştur. Palmer iyi bir çocuk bakımının mutlu aile ortamında sağlanabileceğine dikkat çekmiştir (Palmer, 2015, s. 204). Yedinci bölümde ise toksik çocukluk sendromunu tetikleyen eğitim sorunları üzerinde durulmuştur. Palmer, ebeveynlere, çocuklarının yarış atı olmadığını ve iyi bir eğitim için mucizevi formüller aramanın tehlikeli sonuçlar doğuracağını hatırlatmıştır (Palmer, 2015, s. 245-246). Sekizinci bölümde çocuğu medeni değerlerden uzaklaştıran ve tüketim kültürünün içine çeken unsurlar üzerinde durulmuştur. Bu unsurların başında çocukları hedef kitlesi olarak seçen pazarlamacılar yer almaktadır. Palmer, kurnaz pazarlamacıların kapıdan kovulsa ekrandan gireceğine dikkate çekerek çocukların ekrandaki yabancılarla baş başa bırakılmaması gerektiğini özellikle belirtmiştir (Palmer, 2015, s. 258). Dokuzuncu bölümde modern dünyanın zararlı ve faydalı yönleri üzerinde durulmuştur. Palmer, “çocukların elektrik hızında değil biyolojik hızla ilerleyen, gerçek insan bakımına ihtiyaçları vardır. Çocuklar gerçek ailenin verdiği güven hissine, dünyayı ilk elden deneyimleyip öğrenmek için fırsatlara, gerçek arkadaş ve komşulara ve piyasanın baştan çıkarıcı çağrılarına direnmelerine yardımcı olacak insani değerlere ihtiyaç duyarlar” (Palmer, 2015, s. 288) diyerek modern dünyanın çocuklar üzerindeki zararlı etkilerini eleştirmiştir. Palmer, modern dünyanın vazgeçilmezi olan teknolojinin işlerimizi kolaylaştıran yönlerini göz önünde bulundurmaya özen göstermiştir. Böylelikle eleştirilerinin nesnel olmasını sağlamıştır. Onuncu bölümde çocukların ahlaki gelişimi üzerine durulmuştur. Ahlakı göreceliğin hâkim olduğu ortamlarda çocuklara saygılı davranışlar aşılamanın zorluğuna değinen Palmer, çocuklara saygılı davranışlar

aşılamanın herkesi ilgilendiren bir sorumluluk olduğunu ve çocukları terbiye etmek için yetişkinler arasında ittifak kurulması (Palmer, 2015, s. 339) gerektiğini vurgulamıştır. Palmer' e göre her yetişkin çocuklara iyi bir rol model olmak ve saygısız davranışların toplum içinde normalleşmesini engellemek için çaba göstermelidir.

Zehirlenen Çocukluk'ta modern dünyanın çocuklar üzerindeki zararlı etkileri derinlemesine incelenmiş ve zehirlenen çocukluk sendromunun üstesinden gelmek isteyenlere önemli tavsiyelerde bulunulmuştur. Bu tavsiyeleri üç anahtar kavramla özetleyebiliriz: denge, ilgi ve zaman.

Sonuç

Yeni nesil hızlı bir şekilde sanal dünyaya göçüyor. Onları gerçek dünyada yaşamaya davet ettiğimizde ise asi davranışlarla karşılaşabiliyoruz. Bu durum, yeni neslin, insanın ilk hakkı olan çocukluk hakkından bilinçli veya bilinçsiz olarak mahrum bırakılmasına karşı çıkardığı bir isyandır. Felaket kapısını usulca aralayan bu isyanın büyümesini engellemenin bir yolu var: gerçek dünyada çocuklara yer açmak. Bu, başta ebeveynler olmak üzere toplumun tamamını yakından ilgilendiren bir konudur. *Zehirlenen Çocukluk*'tan yola çıkarak bu sonuca ulaşabiliriz.

Zehirlenen Çocukluk üzerine yazdığımız bu değerlendirme yazısını Palmer' in son cümlesiyle noktalayabiliriz: “işe bugün başlarsak, dünyayı kurtarmak için belki de geç kalmış sayılmayız.”

* Hilal Kazıcı

Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Eğitimde ve Sosyal Hayatta Sivil Toplum
Örgütlenmeleri Yüksek Lisans öğrencisi
hilalkazici@hotmail.com

Kaynakça

Palmer, S. (2015). *Zehirlenen Çocukluk* (5 b.). (Ö. C. Aksoy, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.